

اقتصاد

نهادن‌دیان: عامل نوسانات نرخ ارز، غیراقتصادی است
مقصریابی دلار

گفت و گو با سعید عباسپور، نویسنده و روان‌گو
بگذارید شهرزاد با هم قصه بگوید

نگاه

تجربه «کیپ تاون» و نبود مدیریت واحد شهری در ایران

زهره اصغر اعظم‌نوری

کمبود آب در شهرهای بزرگ مشکلی نیست که امروز و دیروز پیش آمده باشد؛ مشکلی است که بخش اعظم آن به استفاده بی‌رویه و بی‌ضابطه در صنعت کشاورزی برمی‌گردد. به همین دلیل بر این باورم که اصلاح الگوی مصرف آب در وزارت جهاد کشاورزی می‌تواند کمک شایانی به کاهش دغدغه‌های شهروندان شهرهای بزرگ در خصوص آب و کمبود آن باشد. به تازگی خبری را شنیدم که حکایت از کمبود شدید آب در کیپ‌تاون آفریقا دارد. کمبود به حدی است که گفته می‌شود طی چند هفته آینده آب شرب آنها به کلی رو به اتمام می‌رود. این اتفاق اما، می‌تواند به نوعی زنگ خطری جدی برای ما نیز به حساب آید چرا که به نظر نمی‌رسد مدیران مسوول و مرتبط ما در پایتخت، تاکنون حتی به احتمال وقوع چنین حالتی «فکر» کرده باشند. از سویی در شهرهای ایران به دلیل خلأ وجود مدیریت یکپارچه شهری، تامین و توزیع آب شرب برعهده وزارت نیرو و به طور ویژه شرکت آب منطقه‌ای است. در مقابل، مدیریت اداره شهرهای بزرگ جهان برعهده شهرداران آن شهرهاست و نهادهایی مانند آب و برق و گاز... موظف به اطاعت و تبعیت از مدیریت و سیاست‌های شهرداران هستند. به همین دلیل به نظر می‌رسد در عین حال که موضوع آب به شهرداری برمی‌گردد و مرتبط نمی‌شود، اگر قانون مدیریت یکپارچه شهری نهایی و ابلاغ شود و به تبع آن سازمان‌های مرتبط تحت لوای مدیریت شهری درآیند، آن وقت شهرداری می‌تواند به عنوان متولی اداره شهر، با بسیج نهادهای دست‌اندرکار، فکری برای بحران‌هایی اینچنینی در شهری چون تهران بکند. شاید برای همین هم باشد که سیاستگذاران شهری ما تا این حد بر تصویب این قانون تاکید داشته و دارند. ولی اگر بخواهیم صادق باشیم، به‌طور خلاصه می‌توان مدعی شد که در شرایط فعلی، تا امروز نه تنها در شورا و شهرداری به این موضوع فکر نشده که به تبع آن، راهکاری نیز برای آن اندیشیده نشده است. رییس کمیسیون سلامت و محیط زیست شورای اسلامی شهر تهران

گفت و گو با فاطمه ظفر نژاد

«کیپ‌تاون» شدن دور از انتظار نیست
دانشگاه مسوولیت‌ها پیش در برابر بحران بزرگ کم‌آبی را فراموشی کرده است

الگوی مصرف ابلاغ شده است تا الان هنوز معلوم نیست که در هر سال برای کاهش مصرف آب و کاهش تقاضای کلی انجام نشده است. اگر به فرض محال اقدامی جدی هم شده باشد گزارش دقیقی از این اقدامات منتشر نشده است. این کارها که در گذشته انجام می‌دهیم، در مقابل سیاست‌های غلط دیگری را هم تشدید کرده‌ایم. روش‌های پایدار را جایگزین توسعه پایدار کرده‌ایم. مصیبتی که سد‌ها به بار آورده‌اند کم نیست. بسیاری از این سد‌ها موجب خشک شدن ریز اقلیم شده‌اند. بخش زیادی از آب هم پشت سد‌ها تبخیر می‌شود. در کنار اینها احداث «صنایع آب‌بر» مانند فولاد در مناطق خشک یکی از الگوهای است که همچنان دنبال می‌شود.

فرض کنیم که از همین فردا قرار باشد سیاست‌های غلط مورد اشاره شما تغییر کند و تصمیم‌هایی گرفته شود که شهرهای ما به سرنوشت «کیپ‌تاون» دچار نشوند. مشخصا چه رویکردی باید در پیش گرفته شود؟

در گام اول باید نگاه به توسعه تغییر کند. همه باید مسوولیت‌های شان را قبول کنند. سیاستگذاران باید نگاه شان را طوری تغییر دهند که مهاجرت از مناطق جنوبی کشور و استان‌هایی مانند خوزستان به شهرهای مناطق مرکز متوقف شود. این هم ممکن نیست مگر به شرط در پیش گرفتن روش‌های نرم به جای مدیریت سازه‌ای. سیاست‌های شهرسازی باید طوری تغییر کنند که مدل ساخت و ساز ما مبتنی بر بوم منطقه باشد. شهرسازها وقت نمی‌کنند در چه اقلیمی دارند این ساختمان‌ها را می‌سازند. هم در فرآیند ساخت و سازها آب فراوانی مصرف می‌شود و ساختمان‌هایی که طراحی و ساخته می‌شوند بدون محاسبه نیازهای انرژی ساخته می‌شوند. این روند باید متوقف شود. نهاد دانشگاه خیلی

پیمانکارها می‌توانستند مجوز انبوه‌سازی گرفته‌اند و هر جایی که رسیدند خانه ساخته‌اند بدون اینکه به این فکر کنند که آب و برق این ساختمان‌ها از کجا باید تامین شود. در نتیجه روز به روز به جمعیت شهری مثل تهران افزوده شده و هنوز هم این روند ادامه دارد. روزگاری تهران ۵۵۰ قنات داشته است و به راحتی آب آن تامین می‌شده است. قنات‌ها مظهر مدیریت پایدار منابع آب هستند هر چند که هنوز هم برخی افراد در دریاچه‌ها

پیمانکارها می‌توانستند مجوز انبوه‌سازی گرفته‌اند و هر جایی که رسیدند خانه ساخته‌اند بدون اینکه به این فکر کنند که آب و برق این ساختمان‌ها از کجا باید تامین شود. در نتیجه روز به روز به جمعیت شهری مثل تهران افزوده شده و هنوز هم این روند ادامه دارد. روزگاری تهران ۵۵۰ قنات داشته است و به راحتی آب آن تامین می‌شده است. قنات‌ها مظهر مدیریت پایدار منابع آب هستند هر چند که هنوز هم برخی افراد در دریاچه‌ها

روز صفر؟

گروه جهان | چند هفته دیگر آب آشامیدنی شهر «کیپ‌تاون» آفریقای جنوبی تمام می‌شود و مردم این شهر مجبور خواهند بود از آن پس آب سهمیه‌بندی شده‌شان را از ۲۰۰ نقطه توزیع آب آشامیدنی که از سوی دولت تاسیس شده است، تامین کنند. پس از تمام شدن ذخیره آب هر شهروند ساکن کیپ‌تاون روزانه ۲۵ لیتر سهمیه آب خواهد داشت که باید مصرف آن را مدیریت کند. بر اساس پیش‌بینی‌های دولت آفریقای جنوبی ذخیره آب تا روز ۱۱ مه (May) اسمایل پاسخگو یاز شهروندان است از همین رو دولت این کشور این روز را به عنوان «روز صفر» و نشانه پایان آب اعلام کرده است. روز صفر زمانی اتفاق می‌افتد که حجم آب سد‌ها زیر ۱۳۱۵ درصد برسد. البته در این طرح برخی مراکز خدماتی مانند بیمارستان‌ها، مراکز درمانی و مدارس از قطع آب استثنای می‌شوند. تا پیش از سال ۲۰۰۰ کیپ‌تاون به لحاظ از منابع آب و آبکارها برای حفظ آب مثال‌زدنی بود. به طوری که کل خط لوله شهر یک بار برای

پیمانکارها می‌توانستند مجوز انبوه‌سازی گرفته‌اند و هر جایی که رسیدند خانه ساخته‌اند بدون اینکه به این فکر کنند که آب و برق این ساختمان‌ها از کجا باید تامین شود. در نتیجه روز به روز به جمعیت شهری مثل تهران افزوده شده و هنوز هم این روند ادامه دارد. روزگاری تهران ۵۵۰ قنات داشته است و به راحتی آب آن تامین می‌شده است. قنات‌ها مظهر مدیریت پایدار منابع آب هستند هر چند که هنوز هم برخی افراد در دریاچه‌ها

حتماسا خبر دارید که آب آشامیدنی شهر «کیپ‌تاون» در آفریقای جنوبی تا چند هفته دیگر تمام می‌شود و از آن پس مردم باید از آب سهمیه‌بندی استفاده کنند. مهمل تامین آب آشامیدنی این شهر براساس استفاده از ذخایر سد‌ها بوده است. با توجه به شباهت این روش و شیوه تامین آب شهری مانند تهران و با توجه به تشدید بحران کم‌آبی در ایران چقدر ممکن است ما هم به چنین وضعیتی دچار شویم؟

هیچ دور از انتظار نیست که همین وضعیت نه تنها برای تهران که برای بسیاری از کلانشهرهای ما مانند مشهد هم اتفاق بیفتد. همانطور که اشاره کردید آب تهران از پنج سد تامین می‌شود که این سد‌ها از وضعیت مناسبی نیستند. از طرف دیگر مدل توسعه شهری ما باعث شده روز به روز به تقاضای آب هم افزوده شود. جمعیت زیادی از استان‌های دیگر به تهران آمده‌اند و هنوز هم این مهاجرت ادامه دارد. این جمعیت آب نیاز دارد. خرابی آب را باید تشدید کنیم؟ ما حدود ۷۰۰ سد در کشور داریم که عموماً این سد‌ها ذخایر اندکی دارند. اما این نشانه‌ها و هشدارها هنوز که هنوز است جدی گرفته نشده است.

جدی گرفته نشده یعنی چه؟ در این شرایط برای اینکه کلانشهرهای بحرانی ما به وضعیت کیپ‌تاون دچار نشوند؛ چه کار‌های باید انجام می‌شود که نشود؟ از این به بعد چه مسیری را باید دنبال کنیم؟

در باره مدیریت گذشته همان بحث فیم غلط ما از توسعه است. یک نوع کپی کاری و تقلید ستازنده از مدیریت شهری امریکایی موجب شده ما با سیاست‌های مان ما را به‌طور شتابان در مسیر خطرناکی قرار داده و بازگشت از آن نیازمند اتخاذ تصمیم‌های جدی و بسته‌ای از اقدامات است.

پیمانکارها می‌توانستند مجوز انبوه‌سازی گرفته‌اند و هر جایی که رسیدند خانه ساخته‌اند بدون اینکه به این فکر کنند که آب و برق این ساختمان‌ها از کجا باید تامین شود. در نتیجه روز به روز به جمعیت شهری مثل تهران افزوده شده و هنوز هم این روند ادامه دارد. روزگاری تهران ۵۵۰ قنات داشته است و به راحتی آب آن تامین می‌شده است. قنات‌ها مظهر مدیریت پایدار منابع آب هستند هر چند که هنوز هم برخی افراد در دریاچه‌ها

امین شول سیرجانی

تمام شدن آب شاید برای ما هنوز غیر قابل باور باشد اما برای مردم شهر کیپ‌تاون آفریقای جنوبی یک واقعیت تلخ است. بنا بر گزارش‌های رسمی ذخایر آب آشامیدنی این شهر که عمدتاً از سد‌ها تامین می‌شود از تاریخ ۱۱ مه ۲۰۱۸ به پایین‌ترین سطح ممکن می‌رسد و مردم باید از آن تاریخ به بعد از ۲۰۰ نقطه پیش‌بینی شده در شهر سهمیه آب مورد نیازشان را تامین کنند. سوال ما این است که آیا سرنوشت کیپ‌تاون در انتظار کلانشهرهای ما هم هست؟ چرا که نه! کاهش شدید باران و به تبع آن کاهش میزان ذخایر سد‌ها نگرانی جدی برای تامین آب مورد نیاز برخی کلانشهرها به وجود آورده است. بنا به گفته محمد رضا خیاباری، مدیر عامل شرکت آب منطقه‌ای تهران آب ورودی به سد‌های پنج‌گانه تهران ۷۰ درصد کاهش داشته است. به گفته او در حال حاضر حجم آب در پشت سد‌های پنج‌گانه تهران ۶۱۳ میلیون مترمکعب است که نسبت به پار سال ۱۵ میلیون مترمکعب کاهش نشان می‌دهد. توضیحات مدیر عامل آب منطقه‌ای استان تهران نشان می‌دهد که خطر به معنای واقعی بیخ‌گوش ما است و دیگر جایز نیست به بر آن چشم بست. فاطمه ظفر نژاد، پژوهشگر آب و توسعه پایدار، در گفت‌وگو با «اعتماد» توضیح می‌دهد که اصراً بر مدل اشتباه توسعه شهری ما را به‌طور شتابان در مسیر خطرناکی قرار داده و بازگشت از آن نیازمند اتخاذ تصمیم‌های جدی و بسته‌ای از اقدامات است.

محمّد فرشاد

متولی مدیریت بحران آب، وزارت نیرو است

محمّد فرشاد

در کشور ما، مدیریت منابع آب به عهده وزارت نیرو و شرکت آب و فاضلاب است که در این زمینه پیش‌بینی‌هایی صورت گرفته است؛ در وهله اول نوسازی شبکه‌های انتقال آب و بعد موضوع فرهنگ‌سازی برای صرفه‌جویی در دستور کار متولیان قرار گرفته است. اما مدیران شهری هم برای مدیریت این موضوع با متولیان امر هماهنگی‌های لازم را دارند تا برنامه‌ریزی‌هایی که در این زمینه صورت گرفته است را در شهر اجرا کنند. ضمن اینکه مسائل و دغدغه‌های خود را نیز به این هم‌سولان منتقل می‌کنیم تا در برنامه‌ریزی‌های‌شان مد نظر قرار دهند. ما نشست‌های تخصصی با کارشناسان در این زمینه برگزار می‌کنیم و نتایج این نشست‌ها را در اختیار مسوولان در وزارت نیرو قرار می‌دهیم. رییس شورای شهر کرمان

سیستان فلج شده است

امیر مومنی

تامین آب در زابل بستگی مستقیم به وضعیت بارندگی در افغانستان و شرایط رود هیرمند دارد. نزدیک به ۲۰ سال است که خشکسالی مداوم سیستان را فلج کرده است. در حال حاضر تنها منبعی که برای تامین آب در اختیار داریم، چاه نیمه عمیق است. یکی از راه‌هایی که برای تامین آب سیستان وجود دارد، رازی‌تی با مسوولان کشور افغانستان برای تامین حقیقه رود هیرمند است. سیستان وضعیت اسفناکی دارد و فلج شده است، نه کشاورزی داریم، نه اقدام دیگری می‌توانیم انجام دهیم. با اینکه در حال حاضر آب شرب جیره‌بندی شده است، تنها راه آن است که بین مردم برای همین میزان کم ذخایر آبی فرهنگ‌سازی شود که درست مصرف کنند. از سوی دیگر افغانستان در حال ساخت سدی در مسیر رود هیرمند است و تا چند سال آینده ممکن است همین میزان حقیقه‌ها هم منقطع شود. عضو شورای شهر زابل

چاره؛ مدیریت واحد شهری است

امیر مومنی

من هم تاکنون موضوع بحران آب در شهر کیپ‌تاون را نشنیده بودم. اما آنچه در این شهر مشاهده می‌کنم، شباهت‌هایی با وضعیت شهرهای بزرگ کشور، تعدد مراکز تصمیم‌گیری از معضلات عمده شهرهای بزرگ است. در این شهرها با وجود اینکه مدیریت شهری را مسوول اداره شهر می‌دانیم، این نهاد از اختیارات لازم برای اعمال حاکمیت خود برخوردار نیست. در برخی از شهرها مثل مشهد مدیریت شهری، بخشی از سهام شرکت آب و فاضلاب و آب منطقه‌ای را در اختیار دارد و در همین راستا سالیان دور مدیریت شهری شروع به بهسازی لوله‌های فرسوده در ۷۷ درصد مردم دسترسی به آب ندارند و به صورت سیم‌و‌صحرایی به بعضی مناطق آب‌رسانی می‌شود. از ۴۶۰ روستا تنها ۱۶ روستا آب دارند. در شهر چابهار هم آب جیره‌بندی می‌شود. در این منطقه بیشتر چاه‌ها خشک شده‌اند و به همین دلیل دسترسی به منابع آب برزیمینی محدود است. عضو شورای شهر مشهد

تعدد مراکز تصمیم‌گیری

امیر مومنی

من تا امروز چنین خبری را نشنیده بودم. ولی آنچه مسلم است، متأسفانه در شهرهای بزرگ کشور، تعدد مراکز تصمیم‌گیری از معضلات عمده شهرهای بزرگ است. در این شهرها با وجود اینکه مدیریت شهری را مسوول اداره شهر می‌دانیم، این نهاد از اختیارات لازم برای اعمال حاکمیت خود برخوردار نیست. در برخی از شهرها مثل مشهد مدیریت شهری، بخشی از سهام شرکت آب و فاضلاب و آب منطقه‌ای را در اختیار دارد و در همین راستا سالیان دور مدیریت شهری شروع به بهسازی لوله‌های فرسوده در ۷۷ درصد مردم دسترسی به آب ندارند و به صورت سیم‌و‌صحرایی به بعضی مناطق آب‌رسانی می‌شود. از ۴۶۰ روستا تنها ۱۶ روستا آب دارند. در شهر چابهار هم آب جیره‌بندی می‌شود. در این منطقه بیشتر چاه‌ها خشک شده‌اند و به همین دلیل دسترسی به منابع آب برزیمینی محدود است. عضو شورای شهر چابهار

باشدت کمتر شبیه آفریقای جنوبی هستیم

امیر مومنی

در شهرهای جنوبی مثل چابهار منابع آبی پایدار (دریا) وجود دارد. بهترین کار، مدیریت آب در راست است. سند توسعه ملی استان هم پیش‌بینی‌هایی در زمینه انجام شده است. اما نه مطالعه‌ای در این زمینه صورت گرفته و نه برنامه‌ریزی انجام شده است. ما در سیستان ویلوجستان با شدت کمتر با شرایطی شبیه به آفریقای جنوبی افتاده است، مواجه هستیم. در حال حاضر شاخص دسترسی به آب ۲۳ درصد است. به این معنی که ۷۷ درصد مردم دسترسی به آب ندارند و به صورت سیم‌و‌صحرایی به بعضی مناطق آب‌رسانی می‌شود. از ۴۶۰ روستا تنها ۱۶ روستا آب دارند. در شهر چابهار هم آب جیره‌بندی می‌شود. در این منطقه بیشتر چاه‌ها خشک شده‌اند و به همین دلیل دسترسی به منابع آب برزیمینی محدود است. عضو شورای شهر چابهار

اتمام کامل ذخایر آب قابل تصور نیست

فتح‌الله معین

به صفر رسیدن ذخایر آبی یک شهر را نمی‌توان تصور شد. مگر اینکه در کویر لوت چنین اتفاقی بیفتد که ذخایر آبی به طور کامل به اتمام برسد. اما نکته‌ای که وجود دارد این است بحران آب جدی است و باید به مساله تامین آب مورد نیاز مردم فکر کرد و با جیره‌بندی و صرفه‌جویی میزان مصرف را به حداقل ممکن رساند که مردم امکان حیات داشته باشند. دومین نکته موضوع آب مورد نیاز در فضاهای شهری است که باید از طریق روش‌های استفاده مجدد از آب تامین شود. اقدامی که در حال حاضر در اصفهان در جهت نگهداری فضای سبز شهری، صورت می‌گیرد این است که شبکه آبیاری فضای سبز را به هم وصل کرده‌ایم و برای آب مورد استفاده در فضاهای سبز، از سیستم تحت فشار استفاده می‌کنیم. برای کنترل بیشتر در این فضاها کنتور نصب کرده‌ایم. رییس شورای شهر اصفهان